

tot het begin, den aanvang van Gods werken in schepping en herschepping beide.

God had ook Adam de belofte gegeven. De belofte van het eeuwige leven. Het eeuwige leven zou Adam niet geschonken worden als loon op zijn werken maar wel in den weg der werken. Vervulde Adam Gods eisch, zou zou God doen komen het eeuwige leven, de groote volle gemeenschap van Hem met den mensch. Dan zou de mensch in het eeuwige leven zijn eeuwige bestemming gevonden hebben. Adam heeft de belofte niet geloofd en hij heeft niet het gehoorzaamheidswerk gedaan, dat van hem gevraagd werd. Toen is de hoop op het eeuwige leven weggevlucht van deze wereld tot God die het nu alleen nog schenken kon.

Toen heeft God getoond, dat Hij niet liet varen Zijn handen werk. Dat tenslotte de belofte Zijn belofte was en dat Zijn groote werk niet door menselijke zonden gebroken kan worden. God heeft de belofte gehandhaafd omdat God de geschiedenis gehandhaafd heeft. Toen is tussen den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, die God oprichten zal, ingeschoven dat machtige drama van den strijd tusschen Christus en Satan, voor, op en na Golgotha tot in den laatste strijd tusschen Christus en den Antichrist. De geschiedenis bleef — dus de belofte bleef. Alleen nu geen vervullen meer van de belofte in den weg der werken, maar nu alleen in den weg des geloofs.

Nu is ook de laatste schijn van roem den mensch ontnomen. Nu is het alles de vrucht van het soevereine welbehagen van den grooten God, die na een geschiedenis vol van de meest immense spanningen, toch het werk Zijner handen niet laat varen, maar de belofte blijft handhaven en in der tijden end de vervulling schenken wil.

Het nieuw Jeruzalem zal komen, de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zullen opgericht worden, het eeuwige leven zal eens alles en allen overgieten met een nimmer endenden glans en ons past hier niets dan dit eene:

GODE ZIJ LOF.

R. H. BREMMER.

UIT DE SCHRIFT

De Souvereiniteit van Gods genade.

...dat knechtje zal een Nazireër Gods zijn. Toen kwamen 3000 mannen af uit Juda... en zeiden tot Simson: Wist gij niet, dat de Filistijnen over ons heerschen? waarom hebt gij ons dan dit gedaan? En zij zeiden tot hem: wij zijn afgekomen om u te binden, om u over te geven in de hand der Filistijnen... maar de Geest des HEEREN werd vaardig over hem....

Richt. 13:5; 15:11, 12 en 14.

God is volstrekt soverain. Nimmer is Hij in eenig ding van iemand of iets afhankelijk. In Zijn toorn is Hij niet afhankelijk, kan Hij niet afhankelijk zijn van de eerst bedreven zonde van den mensch: Hij formeert den goddelooze tot den dag zijns kwaads.

Ook in Zijn genade is de HEERE soverain: Hij doet Zijn genade, dwars door allen tegenstand, heerschen; in het schenken ervan blijft Hij God, dat is, Hij is niet afhankelijk van de eerst ingetreden bekeering van den mensch, neen Hij voert, hoe de mensch ook is, Zijn genade tot heerschappij.

Alleen in die sovereine genade kunnen wij rusten. Wie haar wil binden aan voorwaarden, waaraan de mensch eerst moet voldoen, voor hij erin rusten kan; wie vraagt: is dit wel bij mij en dat en dat, om daarna, na een bevredigend antwoord, zich op de genade te laten neerzinken; die ziet niet de heerlijke sovereiniteit der genade; die miskent, dat God, ook in Zijn genade, volstrekt onafhankelijk is; die wil den vasten grond niet vinden in God alleen, doch ook nog in zichzelf; en die raakt zoo God kwijt.

Ook als we telkens — bijna als een refrain — in het boek der Richteren lezen: „En de kinderen Israëls deden dat kwaad was in de oogen des HEEREN. Toen ontstak de toorn des HEEREN tegen Israël; en Hij verkocht hen in de hand van... „Toen riepen de kinderen Israëls tot den HEERE, en de HEERE verwekte hun een verlosser,” ook dan blijft Gods genade soverain; want wel wordt eerst 'troepen om uitkomst en daarna pas 's HEEREN genadebetoon vermeld, maar achter dat roepen om uitredding staat al Gods genade, die zich realiseert, juist door de verdrukking en het gebed om verlossing.

Doch veel klaarder openbaart zich de sovereiniteit van Gods genade in de geschiedenis van Simson. Er is een heel groot onderscheid tusschen Simson en de andere richters; met name wat de aanleiding van hun optreden betreft. Die aanleiding — niet de oorzaak — is bij de andere richters steeds, dat het volk in den nood roept tot den HEERE. Maar bij Simson lezen we van zulk een roepen niets. Integendeel, het volk, dat door den HEERE is verlost uit de Egyptische

slavernij, is nu zoo afgestompt, zoo serviel geworden, dat het tot Simson zegt: wist gij niet, dat de Filistijnen over ons heerschen? Daar is toch niets aan te veranderen. Van pleiten op Gods verbondstrouw met verootmoediging over de zonden vinden we niets. Ja, als de HEERE dan toch in Zijn soevereine genade, die niet afhankelijk is van het roepen om verlossing, uitredt, dan wordt die verlossing niet aanvaard, maar wordt de verlosser uitgeleverd aan den vijand.

Om te huiveren: eerst, dat het volk zoo verhard is in de zonde, dat het, zelfs in de verdrukking, niet verlangt naar de vrijheid der kinderen Gods, volkomen den HEERE heeft losgelaten. Dan, als de HEERE toch de vrijheid schenkt, dan willen de mannen van Juda liever slaven der Filistijnen zijn, zonder den HEERE, dan vrije kinderen Gods, met den HEERE. Dus ontdoen ze zich van den verlosser, pogen zich te ontdoen van den HEERE Zelf. Als ze den HEERE maar kwijt zijn, dat is hun lust — zooals de Joden later den grooten Verlosser uitleverden aan den onderdrukker, Pontius Pilatus. Om zichzelf te kunnen handhaven, willen ze God wel prijsgeven.

Maar dan is er toch geen plaats meer voor genade! Dan is 't toch uit! Wonder van ontferming: ook dan blijft Gods genade soverain, is ze van niets afhankelijk: toch schenkt de HEERE uitredding; de Geest des HEEREN wordt vaardig over Simson en met een ezelskinnebakken slaat hij 1000 man! God voert Zijn genade tot heerschappij!

Maar, al is Gods genade volkomen onafhankelijk, zij werkt zich toch uit, niet buiten de menschen om, doch door hun roepen, door hun gelooven heen? Dat roepen en gelooven moet er toch zijn, wel niet als voorwaarde voor Gods genade, echter wel als vrucht ervan. En onthouden ze hier niet geheel?

Er is nog een onderscheid tusschen Simson en de andere richters: de eerste is een Nazireër Gods, een geheel den HEERE toegewijde. Als dan hij 't volk het roepen en gelooven ontbreekt, dan geeft de HEERE het in Simson, die daarin de plaats van het volk inneemt, in zijn geheel naar den HEERE toegekeerd zijn; dan scheidt God Zich in Simson een weg voor Zijn sovereine genade. En daarin werkt al het heil in Christus.

Gij moet in uw ellende roepen. Gij moet gelooven. Maar wat geschiedt dat gebrekkig! Daarop kunt ge niet steunen. Daarop moogt ge niet steunen, want dan was Gods genade niet soverain meer. Neen, ge steunt alleen op Christus, in Wien God een weg schiep voor Zijn sovereine genade, in Wien — Hij is uw Hoofd — God u doet roepen en gelooven, steeds meer. En in dien wasdom van uw geloof is Gods genade u steeds meer soverain.

F. de V.

KERKELUK LEVEN

„Het verbond Gods”. (IV.)

We eindigden verleden week met de opmerking, dat aan wat prof. Aalders thans als de alleen-gereformeerde opvatting aanwijst, heel wat vastzit. Wel, zoo zeiden we, is het geen „A-dan-wel-B-kwestie”, maar ze zit er toch zijdelings aan vast.

Daarmee bedoelden we dit. Men kan niet zeggen, dat de oude kwestie A dan wel B door prof. Aalders met zooveel woorden opgerakeld is.

Want primo zwijgt zijn boek over alle gereformeerden, met wie hij ernstig, d.w.z. op de kardinale punten het oneens is, dus ook over die oude groep, die hier thans als op die punten ongereformeerd op zij gezet wordt. De oude theologen uit de school van Beuker—Hulst—Lindeboom—Ten Hoor zijn in prof. Aalders' oogen in deze punten ongereformeerd. Voor wie hen kent is dat duidelijk; want anders komt geen mensch er achter. Voorzover uit deze groep naar Amerika enkele voorgangers getogen zijn, en daar ook aan de opleiding hebben meegewerkt (het staat immers vast, dat wat prof. Aalders ongereformeerd acht, zonder het te bewijzen, aanvankelijk door de amerikaansche predikanten van het oudere geslacht op de colleges is gehoord uit den mond hunner eerste professoren) wordt eveneens hun theologisch opleidingswerk veroordeeld door prof. Aalders. Maar omdat met geen woord op ook maar één van hen gezinspeeld wordt met naamsvermelding, blijft de vroegere A-of-B-kwestie officieel buiten het gezichtsveld van dit boek.

Daar komt nog dit bij: men zal na zooveel jaren moeten toegeven, dat ook die oudere A-groep theologisch niet klaar was. Ook in de verbondstheorie niet. Ze was dat evenmin als dr. Kuyper 't was. Beiden spreken zich herhaaldelijk tegen, Kuyper, maar zij ook. Ook elkander bestrijden ze. Dat is in de verbondstheorie trouwens vrijwel algemeen, ook wijl men den eenen keer de termen slordig, d.w.z. zonder bedoeling van wetenschappelijke precisering gebruikt, den anderen keer, noodgedwongen, scherper afgrenzing zoekt, hetgeen vanzelf leidt tot nadere, en dan soms veranderde, terminologie. Men kan dus niet zeggen: ziehier nu enkele puntige stellingen,

met elk woord wel-overwogen, waarin ge de oude groep Beuker—Hulst—Ten Hoor kunt herkennen, en waarop ze wel vastgelegd wil zijn. We zullen hieronder voorbeelden geven, waaruit het tegendeel blijkt. Ook in zóoverre is er geen scherp-gestelde A-of-B-kwestie thans aan de hand.

Maar iets anders is wel aan de hand: de groep der oudere voorttrekkers heeft, eerst zelfstandig werkende, en dan nasevelijk op de oudere theologie voortbouwende (die zeer nadrukkelijk van Christus als MIDDELAAR des genadeverbonds handelt), en daarna in reactie op enkele hun te „filosofische” (ze bedoelden: scholastisch-maar-doorredeneerende) dunkende stellingen van dr. A. Kuyper, zich in groote lijnen op enkele punten toch wel zakkelijk vastgelegd. Een ervan is de steeds duidelijker stelling: dat, als men niet meer „slordig” doch „precies” spreken wil, Christus in het genadeverbond niet als hoofd te zien is, doch als Middelaar.

Daar is indertijd nog al wat over te doen geweest; en er was veel misverstand, net als vandaag bij de menschen van ons. Het debat moge gestild zijn, omdat men — binnen den kring der Gereformeerde Kerken — over en weer ging begrijpen, dat de dwaze consequenties, die men elkaar toedichtte, niet bedoeld waren, het is toch nooit verder doorgepraat. De dogmatiek van Bavink heeft van de ééne groep een paar termen opgenomen, en van de andere ook; anderen deden desgelijks; en ieder had daar vrede mede. Totdat nu ineens het boek van prof. Aalders weer de strijd bij opgraafte, ongereformeerd noemt wat nog nimmer als ongereformeerd is afgewezen, noch door een kerkelijke, noch door een wetenschappelijke rechtbank, en dan maar doorredeneert, alsof er geen graven van oude strijders voor waarheid en vrede in de buurt zijn, wier theologische inzichten toch niet met één pennestreek af te wijzen zijn.

Dáártegen hebben wij bezwaar. Tegenover den jongsten aanval der professoren Kuyper—Hepp zeiden en zeggen we: dringt ons geen meeningen van dr. A. Kuyper, of van wie dan ook als de alleen-gereformeerde op, want wij zijn er zelf ook nog, en willen aan de belijdenis, niet aan uw trouwens uiterst discutabele theologoumena gemeten worden. Thans zeggen we tegenover het boek van prof. Aalders, dat toch wel mee zal willen werken aan de voor Sneek gewenschte „sfeer”, en dat in elk geval ons laat zien, hoe één der leden der acht, thans zeven deputaten inzake meeninggeschillen over één der punten denkt: dring ons geen meeningen van dr. A. Kuyper, of van wie dan ook, als de alleen-gereformeerde op, want wijzelf — heusch geen groepje van Kampen — zijn er ook nog, en onze oude voorttrekkers van de dagen van vóór Kuyper en van diens eerste periode van zoeken en worstelen, die zijn er ook nog, en zelfs de huidige christelijke-gereformeerden zijn er ook nog, plus die amerikaansche dominees van de dagen van Ten Hoor, en anderen; en alle deze lieden willen aan de belijdenis en niet aan Uw toch ook nog discutabele theologoumena gemeten worden. Men moet geen sfeer scheppen, vlak vóór Sneek, die aan de oudere groep zonder hen te noemen, voorgoed congé zou geven, ook al niet, omdat we dan meteen de matjes, waarop we zoo graag een vredespijpje zouden rooken met de heeren van Apeldoorn (evenals in Amerika met de Hoeksema) wel weer kunnen oprollen, nog vóór het pijpje voor den dag gehaald is.

Heeft men nog niet genoeg geleerd, zoowel wat Amerika betreft, als wat Nederland aangaat? We hebben tegen de huidige christelijke gereformeerden altijd het bezwaar gehad, en het leeft bij ons nog, dat zij theologoumena van mijnheer X of Y of Z bij ons verwarden met onze belijdenis, waarop we staan, en dan zeiden: naar aparte tenten, o gij ware Israël. En als zij zeiden: Christus is geen Hoofd, maar wel Middelaar van het genadeverbond, Kuyper leert het anders, en dus wederom: blijft in uwe separate tenten, o wormpje Jacobs, dan zeggen we nog: zó niet. Maar als thans in de periode 1936—9 van onze kant geredeneerd wordt in gelijken geest, d.w.z. met het radikale vonnis: ongereformeerd, en dan met de bedoeling, leiding te geven aan de kerken, die eerst opgeschrikt zijn met leuzen als „erger-dan-vóór-Assen”, dan zeggen we óók tot prof. Aalders wat we ook tot de christelijke-gereformeerden steeds uitspraken: zó niet; niet ongereformeerd noemen, wat ge niet eens bespreekt.

En we zullen dat volhouden. Dit is nu de derde keer, dat het verbond ter sprake komt in publiek gesprek, tusschen de zeven deputaten bovengenoemd. Eerst kwam het commissielid prof. Hepp; dit en dat is ongereformeerd. Tegen hem zei ik: uw eigen mening is ongereformeerd; en ik gaf mijn argumenten (anders had ik 't niet mógen zeggen). Dat was dus commissielid nummer twee. Prof. Hepp nam daarna enkele uitspraken terug, al werd dat niet met zooveel woorden gezegd (een citaat van vader-Brakel deed dienst, ik memooreerde het reeds). Toen kwam dr. Thijs, commissielid nummer drie. We zeiden: niet mee eens, en gaven gronden aan. Thans komt een vierde commissielid, prof. Aalders. Hij construeert het weer anders dan dr. Thijs, en op bepaalde punten is de afwijking nog al beteekenend. Maar op andere punten, met name van het ingaan tegen de groep van anderen, die met eer de kerken gediend hebben, zijn deze twee het eens, en prof. Hepp eigenlijk ook; want, al begrijpt men in de omgeving van „Om Sions wil” dat niet altijd, in dezen zijn de broeders eenstemmig. Maar nu, na deze derde uitlating, zeg ik maar ronduit, wat ik, om geen onzuivere sfeer te wekken, tot nu toe verzwieg: hier wordt tegen de anderen stelling genomen, en wordt wat bij het leven van dr. Kuyper en zijn opponenten, Gods genade zij

gedankt, r zinnige we meerden denken w binnen de de Chr. G

Iemand zuivere s antwoord: niet in ze van prof. tisch opzie een synod waaraan d hangen: nemen. commiss dag kom dale uite binden ow als waarin Ik heb schreven e Kerk. Has van ds Jo steeds ver aangedien (hetgeen r synodale n blijven). Christus e verbond v hooren, o streeks Fe daarenteg „Geref. Ge een preek Christus uitgesprok bericht, zi

1. dat s stellen het v 2. dat de en ni verbon 3. dat C de ee een v 12—19 bon c 4. dat w heid gerie volgt deze opri nen, e inge

Dat is w er zijn to tussche lijk e schen b Geref. E Ik heb de groep rale syn Chr. Gere anderen de Chr. Gelukk waard a lijn red Kerken v Aalders, vervuld w hand me isolem de theol we lieve Kuyper— Schilder— formules; noemen. Ik nog n dilemma van ds K schudden wilde en zelf ma woord me gie verd door vo geschiede

Want, onttrekk geven bij We beg leiding g is interes ties in Na Hierbo „wetensch van geef ding, was heeft in godiend, dan één

de oude groep
nen, en waarop
hieronder voor
blijkt. Ook in
B-kwestie thans

1: de groep der
indig werkende,
voortbouwende
is MIDDELAAR
a in reactie op
elden: scholas-
stellingen van
enkele punten
an is de steeds
meer „slordig“
in het genade-
als Middelaar.
doen geweest,
vandaag bij de
stijd zijn, omdat
eerde Kerken —
te consequenties,
waren, het is
dogmatiek van
naar termen op-
oren deden des-
mede. Totdat
eer de strijd bij
nog nimmer als
een kerkelijke,
thbank, en dan
aven van oude
buurt zijn, wier
sén pennestreek

Tegenover den
re—Hepp zeiden
ngen van dr A.
alleen-gere-
elf ook nog, en
trouwens uiterst
den. Thans zeg-
alders, dat toch
sneek gewenscht
zien, hoe één
eputaten inzake
en denkt: dring
er, of van wie
op, want wijzelf
zijn er ook nog,
dagen van vóór
van zoeken en
ells de huidige
k nog, plus die
van Ten Hoor,
an de belijdenis
e theologoumena
scheppen, vlak
roep zonder
é zou geven,
matjes, waarop
rooken met de
amerika met ds
i, nog vóór het

rd, zoowel wat
aangaat? We
gereformeerden
bij ons nog, dat
Y of Z bij ons
p we staan, en
ware Israël. En
naar wel Midde-
leert het anders,
parate tenten, o
ó niet. Maar als
cant gerodeneert
radikale vonnis-
eling, leiding te
schrikt zijn met
zeggen we óók
ristelijke-gerefor-
niet ongerefor-
espreekt.

u de derde keer,
publiek gesprek,
md. Eerst kwam
lat is ongerefor-
oening is onge-
en (anders had
us commissielid
enkele uitspra-
woorden gezegd
lenst, ik memo-
ijs, commissielid

eens, en gaven
ommissielid, prof.
ers dan dr Thijs,
nog al beteken-
van het ingaan
t eer de kerken
es, en prof. Hepp
in de omgeving
in dezen zijn de
derde uitslating.
a onzuivere sfeer
wordt tegen de
vat bij het leven
Gods genade zij

gedankt, nimmer gelukt is, ondernomen: met ondubbel-
zinnige woorden worden die ouden in den ongerefor-
meerden hoek gezet. Maar 't zal toch niet gelukken,
denken we. De groep, die naar eenheid zoekt, zoowel
binnen de Gereformeerde Kerken, als ten aanzien van
de Chr. Gereformeerden, is daarvoor te sterk.

Iemand zal me vragen: ge waart bang voor een on-
zuivere sfeer, is de vrees daarvoor verdwenen? Ik
antwoord: neen. Maar de sfeer wordt onzuiver gemaakt,
niet in zedelijk opzicht, althans niet van de zijde
van prof. Aalders, als wel in wetenschappelijk-dogma-
tisch opzicht, wanneer men zó in de dagen vlak vóór
een synode het snoelmeis hanteert tusschen de takken,
waaraan de vruchten van oudere en jongere tijdgenooten
hangen: vakkundigen mogen dit beeld niet serieus
nemen. Nu moeten we — na de drie pogingen der
commissieleden Hepp, Thijs, Aalders — wel voor den
dag komen met kwesties van vroeger, opdat geen syno-
dale uitspraak door fixatie van wat de theologie zou
binden onze kerken in hetzelfde isolement brenge,
als waarin de Chr. Geref. Kerk helaas leeft.

Ik heb in „De Bazuin“ van 8 en 22 Maart 1929 ge-
schreven over de geïsoleerde positie van de Chr. Geref.
Kerk. Haar leiders hadden te kwader ure opvattingen
van ds Jongeleen, die ik op onderscheiden punten nog
steeds verwerp, en die ook allerminst consequent zijn,
aangediend als de meening der Chr. Geref. Kerk
(hetgeen m.i. slechts meenens zou worden, als er een
synodale uitspraak was, waarvoor men moge bewaard
blijven). Nu had ds Jongeleen óók geschreven, dat
Christus geen Hoofd, doch Middelaar van het genade-
verbond was (helaas, hij ging, gelijk we nog zullen
hooren, ook nog heel andere kanten uit). Om-
streeks Febr. 1929 („Saambinder“ 21 Febr. '29) heeft
daarentegen de noordelijke particuliere synode van de
„Geref. Gemeenten“ (Kersten, c.s.) naar aanleiding van
een preek van ds Fraanje (die evenals prof. Aalders
Christus Hoofd van het genadeverbond beschouwde)
uitgesproken (naast andere punten, en volgens verbeterd
bericht, zie „Bazuin“ 22 Mrt en 5 April '29):

1. dat er geen wezenlijk onderscheid te
stellen is tusschen het verbond der verlossing en
het verbond der genade;
2. dat de H. Schrift slechts twee verbonden kent
en niet drie: n.l. het verbond der werken en het
verbond der genade;
3. dat Christus is de Tweede Adam van Wien
de eerste Adam, als hoofd van het werkverbond,
een voorbeeld was (Rom. 5:14) en dat Rom. 5:
12—19 zeer duidelijk handelt van de twee ver-
bondshoofden;
4. dat wel het genadeverbond van eeuwig-
heid met de uitverkooenen in Christus is op-
gericht, maar de openbaring in den tijd eerst
volgt op de verbreking van het werkverbond. Door
deze openbaring is te verstaan de dadelijke
oprichting van het verbond met de uitverkooenen,
die in den tijd der minne het verbond worden
ingelijfd.

Dat is wel niet heelemaal wat prof. Aalders wil, maar
er zijn toch sterke punten van overeenkomst
tusschen Kersten—Fraanje en hem, ge-
lijk er zeer sterke verschillen zijn tus-
schen hem en de leidende groep der Chr.
Geref. Kerk.

Ik heb in „De Bazuin“ toen opgemerkt: als men bij
de groep Kersten—Fraanje dat volhoudt (een gene-
rale synode er voor laat staan), en als werkelijk de
Chr. Geref. KERK de theologoumena van Jongeleen en
anderen tot uitspraken der kerk maakt, dan komt
de Chr. Geref. Kerk in een ongewenscht isolement.
Geukkig is men daarvoor tot nu toe be-
waard gebleven. Maar precies in dezelfde
lijn redeneerende, wil ik thans voor de Geref.
Kerken hopen, dat ze geen uitspraak doen à la prof.
Aalders, en dat ook niet de wensch van dr Impeta
vervuld worde, dat n.l. dr Aalders' opvattingen de over-
hand mogen krijgen. Want aan ongewenscht
isolement hebben we niets; we laten liever
de theologie vrij; de belijders van den Christus brengen
we liever in één verband, dan dat we opinies van
Kuyper—Hepp—Aalders—Thijs óf van Greijdanus—
Schilder—Beuker—v. d. Vegt vastleggen in synodale
formules; om nu maar niet meer dan vier namen te
noemen. We zijn nog lang niet klaar. En daarom wil
ik nog niet gedwongen worden tot een keuze uit het
dilemma: sympathiebetuiging met Sneek van den kant
van ds Kersten en ds Fraanje, met gelijktijdig hoofd-
schudden in Apeldoorn, dan wel het omgekeerde. Ik
wilde en Kersten—Fraanje, en Apeldoorn, en ons
zelf maar liever vermanen, vooral geen officieel
woord meer te klinken over het verbond, de theolo-
gie verder te laten werken, aan te sturen op eenheid
door voorzichtigheid, en ons te laten leren door de
geschiedenis.

Want, wat dit laatste betreft, we mogen ons niet
onttrekken aan den plicht, om eenige illustraties te
geven bij het voorgaande.

We beginnen bij de groep, die in Amerika een tijdlang
leiding gegeven heeft. Haar theologische ontwikkeling
is interessant, wijl ze ten deele weerspiegelt, wat kwes-
ties in Nederland leefden.

Hierboven onderscheidde we tusschen „slordige“ en
„wetenschappelijke“ spreekwijze. Een voorbeeld daar-
van geeft H. Beuker. Geboren in het jaar der Afschei-
ding, was hij een der eerste leerlingen van Kampen,
heeft in Nederland, daarna in Amerika heel wat kerken
gediend, stond aan de zijde van Lindeboom in meer
dan één opzicht, nam levendig deel aan de discussies

rakende de vereeniging, had bezwaar tegen menig détail
van Kuyper's kerkbegrip (ik bezit een exemplaar van
Kuyper's Tractaat van de Reformatie der Kerken, met
eigenhandige aantekeningen van Beuker), is door dr
Kuyper vaak in één adem met Lindeboom genoemd, en,
als men scherp ziet, evenmin als Ten Hoor zakelijk
door dr Kuyper beantwoord, en is in Amerika gepro-
moveerd honoris causa, zulks van presbyteriaansche
zijde (men behoeft er dus geen kwaad van te denken,
het was ditmaal geen adoration mutuelle, eerder eer-
herstel). Een man dus, die er wel wezen mag. In
Nederland heeft hij het tijdschrift: „De Vrije Kerk“ ge-
redigeerd, waar menig artikel van hem naast een van
Bavinck te vinden is. Dit tijdschrift, geruimen tijd
spreektrampet van de groep-Kampen, die volstrekt niet
antithetisch werkte, al is het later mode geworden, te
doen, alsof ze niet bestond, is lang door Beuker alleen
geredigeerd, later door hem met Bavinck en (den hoog-
leeraar) Wielenga. Wie weten wil, wat er vroeger van
gereformeerde zijde uit het oude kamp, dat van '31
afkwam, verkondigd is, moet daar terecht komen. Later
heeft Beuker in Amerika zijn pen wederom ter hand
genomen; hij werd hoogleeraar, en redigeerde met
andere voormannen der amerikaansche zusterkerk het
tijdschrift „De Gereformeerde Amerikaan“.

Welnu, zo lang Beuker nog „slordig“ zich uitdrukt,
heeft hij geen bezwaar er tegen, met den prof. Aalders
van 1939 te zeggen: Christus is „hoofd“ van het genade-
verbond, en over Rom. 5 — zie verleden week — te
oorzelen op dezelfde manier als Aalders—Kuyper—
Kersten—Fraanje. Hoor maar, wat hij aanvankelijk zegt
van een verbond:

Een verbond is: een vrijwillige overeen-
stemming van twee of meer partijen over
dezelfde zaak. („Geref. Am.“ I, nr 1, 45.)

Vervolgens, wat hij oordeelt over het werkverbond:

Werkverbond noemt men: de door God zelf
gestelde vrijwillige overeenkomst tusschen Hem en
den naar Zijn beeld geschapen mensch, waarin Hij
aan Adam, als **representeerend Hoofd** van al Zijne
nakomelingen, in den weg van vrijwillige gehoorzaam-
heid, het eeuwige leven belooft, en van ongehoorzaam-
heid den dood dreigt; welke overeenkomst door den
volmaakt mensch van, zelf werd goedgekeurd.
(„Geref. Am.“ I, nr 2, bl. 76.)

De methode van een Werkverbond legt vooral
nadruk... op de idee der **representatie**.... De Apostel
stelt in Rom. 5 Adam en Christus tegenover elkander
als zijnde beide **representeerende verbondshoofden**.
(„Geref. Am.“ I, nr. 2, bl. 77, 78.)

Maar verneem nu, wat hij leert, als puntje bij paaltje
komen moet:

Wij hebben vroeger gezegd, dat een verbond was:
een vrijwillige overeenstemming van twee of meer
partijen over dezelfde zaak. Dit geldt in zekeren zin
ook van het Genadeverbond... In het Verbond der
Verlossing... waren de verbondmakende of onderhan-
delende partijen, God de Vader als Handhaver van
het goddelijk recht ter eener zijde, en God de Zoon
als Borg en Middelaar ter ander zijde. Hier werd
in dien Vrederaad wel gehandeld over den zondaar,
maar niet met den zondaar. De vraag waarover het
liep was daar niet genade en erbarming zoozeer, maar
recht en betaling, opdat genade en erbarming
zonder krenking van Gods deugden mogelijk zou
worden. In dit verbond der verlossing nu wortelt het
genadeverbond wel, maar daarom is het het genade-
verbond zelf nog niet.

In het genadeverbond komt daarom de Zone Gods
doorgaans voor, niet als verbondmakende
of toestemmende partij, maar veel meer
als de BORG en MIDDELAAR des verbonds,
als de groote **gave** des verbonds, als de **verwerver**
van al de goederen des verbonds. Werd het verlossings-
verbond gemaakt door den Vader met den Zoon over
den zondaar; het genadeverbond wordt opgericht door
God met den mensch over den Verlosser en Zijn heil-
goed. En wil men niet alles dooreen warren,
maar het genadeverbond in onderscheiding
van het verbond der verlossing (den z.g.
vrederaad, K. S.) behandelen, dan houde men zich
aan deze wijze van voorstelling der H. Schrift. Doet
men dit niet, maar stelt men ook 't genadeverbond
voor als een **onderhandeling** tusschen den Vader en
Christus als **Hoofd**, niet van het organisme der ge-
meente, wat ook de Schrift doet, maar als **Hoofd van
het genadeverbond**, dan zal men stuiten op deze moei-
lijkheden:

a. dat men niet zoozeer eene openbaring van ge-
nade, dus geen genadeverbond, maar van recht er-
langt. Wat voor ons genade was en is, kwam voor
Christus als recht te staan;

b. dat men dan van het genadeverbond den Raad
des Vredes maakt, die er volgens de Schrift van onder-
scheiden is;

c. dat dan voor de sacramenten des verbonds eigen-
lijk geen plaats meer overblijft. Want Gods eenig-
geboren Zoon heeft geen sacramenten van noode, om-
dat Hij gisteren en heden dezelfde is en tot in der
eeuwigheid;

d. dat is er geen uitweg te vinden met die teksten,
waarin God verklaart: Ik zal Mijn verbond met u
oprichten en met uw zaad na u... enz. („Geref. Am.“
I, nr 11, bl. 429.)

Hier is opmerkelijk het „in zekeren zin“ van de eerste
regels uit het citaat. Maar vooral, dat hij feitelijk
terugnemt, wat eerst (in het tweede citaat)
gezegd was. Men kan — mogen we even anachronistisch
spreken — men kan Beuker eerst genoegelijk naast
Aalders plaatsen. Hij vindt het dan wel goed. Denkt
hij evenwel door, dan gaat Beuker toch naar een anderen
stoel zoeken.

Men wachte zich voor misverstand. Ik zeg niet, dat
ik met Beuker in alles meega. Men zal dat verstaan,
als men van Beuker b.v. het volgende aantreft; betref-

Een kerkgang met bezwaren.

Eens kwam ik eenige Farizeërs tegen, die op een
overhaasten aftocht bleken te zijn. Eén had een
buil op zijn achterhoofd zoo groot als een ei,
een ander keek door blauwe vensters. Zij waren
gloeiend kwaad, dit leek mij een verblijvend ver-
schijnsel. Dies onderzocht ik met belangstelling
werwaarts zij gekomen waren, het kwam mij ter
oore, dat zij uit een kerkgebouw waren uitge-
worpen. Ik ging daarheen en zette mij ter nadere
oriëntering onder den kansel neder. Een vriende-
lijke en blijkbaar zelf zeer genietende ziel, wees mij
den tekst waarover de predikatie handelde: „En
al de tollenaars en zondaars naderden om Hem te
hooren“. De prediker was in kracht, het gehoor
in een stemming van genot, die zich straks baan
zou breken in een krachtig opbruisend psalm-
gezag. Ik begreep, het was een preek, waarover
weken zou gesproken worden, misschien liep zij
de kans tot de eere van die enkele dozijnen te ge-
raken, die oververteld worden van geslacht tot
geslacht. Welnu, zij scheen mij dit waard, ik ook
zelve genoot van gansch harte. Echter werd mijn
zegen aangevochten door een lastige gedachte. Juist
had de prediker zijn tekst herhaald, in zijn predi-
katie ingevlochten, hem als een pinne in de ge-
wetens der menschen ingeslagen: „en al de tolle-
naars en zondaars“. Had ik nu mijn oogen maar
rechtuit naar den kansel gehouden, maar zelve
genietend, wilde ik ook de vreugde over dit kabi-
netstukje van een preek van de gelaten der andere
kerkgangers aflezen. Daarin bedroog ik mij wel
niet, mijn buurman knikte mij begrijpend toe en
een hoorder op de rij achter mij fluisterde: „Kos-
sie, man, kossie!“ Een ander mijner broederen
constateerde bij zichzelf, dat de dominee er juist
zoo over dacht als hij zelf, hetwelk bij hem de
hoogste vorm van lof is. Toen schoot ineens de ge-
dachte door mijn brein: hier zitten niet al de tol-
lenaars en zondaars, maar hier zitten alle nette,
godsdienstige en oprecht-gereformeerde menschen!
Nu ja, boven op de gaanderij hield een ijverig as-
sistent een wakend oog op eenige jeugdige per-
sonen, gereed om zulk een jongen zondaar bij de
eerste overtreding der orde in zijn kraag te pak-
ken. „Al de tollenaars en zondaars!“ herhaalde de
dominee en... de dominee heeft een mooie stem.
Kossie, man, kossie! Ja maar, zei een binnenprafer
tegen mij, als er nu eens twee, zegge: twee tolle-
naars en zondaars in de kerk waren, zittende naast
jou, een tollenaar aan je rechter, een hoer aan je
linkerhand, zou je hier dan ook met zooveel stich-
ting zitten? Zou de prediker dan ook zoo hartelijk
ze met „geliefden“ aanspreken? Of zou je in je
gedachten overleggen, dat deze meest zuivere open-
baring der kerk toch eigenlijk voor een tollenaar
niet de geschikte plaats was en een hoer — zwijg
daarvan? Ik kon mij dan ook recht goed vinden
in het besluit van een kerkelijke vergadering, de-
welke — zoo ik de bladen gelooven mag — het
besluit heeft genomen een driejarige opleiding tot
het lidmaatschap der kerk in te stellen. Terwijl
ik zoo zat te peinzen, vol zorg voor den welstand
der kerk en voor het peil der gemeente, voelde ik
een stekende pijn in mijn achterhoofd. Toen ik de
pijnlijke plaats zorgvuldig betastte, bemerkte ik een
buil zoo groot als een ei! En ik kwam tot de ont-
dekking, dat het niet de ergste Farizeërs waren,
die boos waren weggelopen!

O Heere, zuchtte ik, wij zijn maar een kerk-je
van zwakke menschen, onze meest-zuiverheid is
gansch onzuiver in Uw oogen. Maar help ons,
barmhartig Heer, om althans voor de kleinen en
zwakken binnen Uw gemeente, voor hen, die wij
in onze hoogheid „dooien“ noemen, voor de mee-
loopers en voor de jongens op de gaanderij, ge-
tuigen van Uw genade te zijn.

N. B.

fende de vraag: wanneer het genadeverbond werd
opgericht:

Materieel, d.w.z. wat het wezen der zaak
aangaat, heeft God dat al terstond na den zondeval
gedaan. Genade en verlossing werd reeds in de Moeder-
belofte toegezegd... Materieel was de Christus met al
Zijn heil reeds beloofd. Edoch, het was genade, die
toegezegd werd in den vorm, nog niet van een ver-
bond, maar van een vrije belofte. In den vorm van
een verbond kon God Zijne genade destijds nog niet
openbaren, omdat de gewoonte van een verbond maken
destijds nog niet bekend was onder de menschen...
God kon die (d.w.z. de genade) nog niet openbaren
in den vorm van een verbond, wijl zulk een vorm
van onderhandelen nog niet in zwang was. Wel de
vorm van een belofte. Daarom werd de genade der
verlossing dan ook in dien vorm ontdekt.

Formeel ontdekte God Zijne genade in den vorm
van een verbond in de dagen van Abraham. Toen
was het verbondmaken onder de menschen eene be-
kende zaak geworden. („Geref. Am.“ I, nr 11, bl. 430/1.)

De vraag dringt zich hier naar voren toe: indien God
Zijn genade nog niet in den verbondsvorm openbaren

kon, wijl de gewoonte van verbondmaking destijds nog niet bekend was onder de menschen, hoe denkt u dan over het werkverbond? Dat was dan ook niet in den verbondsvorm? Ik denk, dat Genesis 15 (de manier van bloedige verbondsluiting „met“ Abraham) den schrijver door het hoofd speelt. Toch zegt hij veel behaarswaardig, dat men niet straffeloos negeren kan, anno 1939, als men n.l. elkaars opinies „onderzoeken“ wil.

Volgende week halen we nog wel wat uit de oude doos naar boven.

K. S.

Meewerken aan den vrede.

Deze week had ik een gesprek met een vroolijken broeder, die me opgewekt kwam vertellen, dat het voor den vrede der kerken er nog al op aankwam, wat ik van plan was te doen.

Ik heb hem onder andere dingen ook dit ten antwoord gegeven, dat niemand alleen staat, en dat dus het bereiden van den vrede ligt aan de waarheidsliefde en den vredeswil van ons allen.

Neem eens even de positie van het oogenblik.

Destijds heeft Bavinck met Beuker en Lindeboom, om nu maar niet meer te noemen, saamgewerkt. Daarna is hij naar Amsterdam gegaan. In zijn wetenschappelijk werk heeft Bavinck later verbindend gewerkt. Soms gelukte hem dat met wetenschappelijke argumentatie, zoo b.v. in de kwestie supra- en infralapsarisme. Soms gelukte hem dat niet; in welk geval hij of kalm oversprong van de ééne op de andere mening, of van beide opinies een paar slagwoorden naast elkaar zette.

Voorbeeld van het eene is b.v. hierin te zien, dat hij in zijn Kamper inaugurele rede God tot object der theologie nam, in zijn amsterdamsche (naar dr. A. Kuyper) „de ectypische openbaarde kennis Gods“; een xwenking, die op dat moment niet nader verantwoord werd. Maar ze werkte wel ertoe mee, dat het debat over Kuyper's Encyclopaedie, dat (vanwege de destijds sterke neiging, om overal de opleidingskwestie achter te zoeken, ook waar ze er niet lag) scheefgetrokken werd, nu met een gemakkelijke handbeweging gesmoord kon worden. Gesmoord, hoewel heel wat punten nog nader onderzoek behoeven, en veel van wat Ten Hoor zei, volkomen juist geweest is. Dit gedeelte van Bavinck's werk heeft inderdaad bestaande tegenstellingen verzacht. Zoover dat onjuiste tegenstellingen betrof, kwam daaruit iets goeds, al had het er (met het oog op de ermee samenhangende problemen-complexen) beter kunnen komen langs den weg van openlijke discussie, die ook altijd grooten loon heeft. Voorzover het evenwel zekelijke tegenstellingen betrof, heeft Bavinck's in zulke gevallen gebruikte methode geen vrede gemaakt. Zij heeft alleen maar de wapenen even laten rusten. Maar de kwesties zitten er nog.

Voorbeeld van het tweede is de kwestie van het verbond. Wie Bavinck's dogmatiek naleest, en ook van Ten Hoor, Beuker, Hulst kennis nam, ziet, dat Bavinck de hen ten slotte van anderen scheidende kwesties vrijwel vermijdt, de woorden „Hoofd“ en „Middelaar“ — waarover het verschil liep — naast elkaar zet, en zoo meer. Ook dat is een stopzetten der discussie, voor het oogenblik. Maar niet veel meer dan het oogenblik. Komt het verbond ter sprake (zoals thans, dank zij de synode van '36), dan zullen we den draad, dien Bavinck even ter hand nam, maar om hem dadelijk weer te laten glippen, hebben op te nemen.

Nu had ondergeteekende er geen enkele behoefte aan, weer eens over de verbondskwestie te handelen. Evenmin als over de andere punten van 1936. Hij vindt de daaraan bestede moeite grootendeels verloren tijd. Maar nu anderen de kwesties op het tapijt brachten op de bekende manier, nu moet men niet tot mij zeggen: uw houding zal grootendeels tot den vrede hebben mee te werken. Dat zegge men liever tot wie de discussies openden. En tot hen, die thans achter Bavinck's moratoria teruggaan, om ineens weer te poneeren, dat men alleen maar gereformeerd wezen kan, als men enkele door dr. A. Kuyper geponereerde, maar door anderen weersproken, stellingen algemeen gaat poneeren. Een boek als van prof. Aalders, dat zou den vrede ernstig verstoren, indien de auteur of anderen zijn inhoud wilden helpen vastleggen.

Indien het anderen, of mij, gelukt, dat te voorkomen, dan hebben wij door strijd tot vrede meegewerkt. Dan doen we eigenlijk niets anders dan Bavinck, en ook Honig, die eerst verzoenend werkte, en daarna voor wetenschappelijk verder onderzoek de baan vrijgaf, hebben verricht.

Meewerken tot den vrede? Zeg dat aan hen, die bedoeld of onbedoeld — (daar hebben we niet mee te maken, zelfs in het geval van prof. Aalders niet, hoewel die tot de ouderen behoort, en dus wel weten zal van Beuker—Ten Hoor etc.) — teruggaan tot achter de periode van Bavinck's overgang, en nu, na zooveel jaren nog weer een monopolie trachten te verdedigen, uit te reiken aan de verdedigers van enkele thesen uit het voormalige B-kamp. Laten we liever geen A voor een B kennen. Noch openlijk, noch ongemerkt.

En laten zij, die wel eens naar opzien van nieuwere termen in de theologie (wat ik volkomen begrijpen kan) nu niet meenen, dat zij naar den ouden Lindeboom en naar Thomas Bos en naar Beuker en Ten Hoor teruggebracht worden door een blad, dat soms om de zooveel woorden van „mystiek“ spreekt, daar, waar ik op goede gronden dit woord verwerp, en van „geloofsgemeenschap“ wil gesproken zien. Zij kunnen aan de jongste fase van de discussies over het verbond zien, dat we zoo heel ongemerkt bijna weer waren teruggebracht in

een sfeer, waarin beproefde ouderen zakelijk zouden veroordeeld zijn.

Toevallig las ik vandaag nog eens na, wat ik schreef in De Bazuin van 8 Maart 1929. Ik had het daar over de elders in dit nummer geciteerde uitspraken van Kersten-Fraanje, c.s. Dat waren kerkelijke formuleringen (inzake het genadeverbond), die ik, al lijken ze deels op wat thans prof. Aalders verdedigt, niet zou onderschrijven. Daarbenevens herinnerde ik er aan, dat de opvattingen van den chr. geref. ds. Jongeleen (die op het punt der twee verbondshoofden een anderen kant uitgaat, en de lijn Hulst-Beuker etc. volgt, al doet hij het ook in afwijking van wat zij vóórder beloofden) door De Wekker zijn voorgesteld als gedekt met het gezag der Chr. Geref. KERK. Ik merkte toen op, dat men het nog wel eens moeilijk kon krijgen met zulke uitspraken, als eenmaal de kerkelijke maching ook in generale synode, en dan in confrontatie met andere gereformeerde groepen, een vaste formule zou krijgen te produceeren. Men kon dan wel eens last krijgen van zijn vroegere verklaringen, zei ik. „Hoewel“, zoo voegde ik er aan toe, „hoewel, men vergeet in de kerk zoo gauw. Voor God zijn duizend jaar als één dag, en voor de kerkmensen zijn twee dagen soms al duizend jaar; en daarom gaat het er in de kerk vaak zoo treurig toe.“ Dat geldt vandaag nog, ook wat betreft de groep der „ouderen“.

Drie jaar na de oprichting van Kampen, in 1857 dus, heeft de synode van Leiden den wensch uitgesproken, dat de docenten van Kampen zouden aanprijzen de dogmatische werken van theologen als à Marek, Francken, Le Roy. Alle drie leggen een nauw verband tusschen verbond en verkiezing. Dat willen zoowel prof. Aalders als ik; reeds vroeger wees ik (inzake dr. Thijs) erop, dat God zijn verkiezing realiseert door het verbond. Daaruit vloeien consequenties, waartegen m.i. in de Chr. Geref. Kerk is ingegaan, b.v. door ds. Jongeleen, als deze, wat ik uiterst bedenkelijk blijf achten, het „onderwerpelijk in bezit komen van de weldaden des verbonds“ losmaakt van het genadeverbond, er geen plaats voor vindt in dit verbond. Als Jongeleen dan vervolgens nog opmerkt, dat al de bondelingen, ook de niet-uitverkorenen, deel hebben aan de goederen van het genadeverbond, dan zeg ik ook nu, wat ik reeds uitvoerig tegenover de huidige Christelijke Gereformeerden betoogde: dat is niet, wat in Kampen gedoceerd is, ook niet in Kampen van vóór 1892 (de scheuring). Bewijs daarvoor is te vinden in Francken, à Marek, Le Roy.

Maar diezelfde theologen hebben ook bezwaren tegen wat heden de constructie van prof. Aalders is. Het boek van à Marek (b.v. ed. Rotterdam, 5e dr., 1758, 478) acht ook van gereformeerde zijde wel eens geboorde uitspraken soms „berispelijk“ (onder de afgekeurde vernemen we dan wat b.v. dr. Thijs heeft verdedigd toen hij het Oude Testament min of meer degradeerde ten gunste van het Nieuwe). Voorts noemen alle drie Christus niet Hoofd, doch Middelaar van het genadeverbond. En overigens moet men ook van deze theologen terug naar Calvin, en de confessie.

Dit teruggaan zal tijd nemen. Laat ons hem dan ook nemen, en elkander gunnen.

K. S.

De scheuring in Amerika. (XI.)

Heel het tekstenmateriaal, dat ds. Lyzenga aanvoert, kan ik dus laten liggen, wijl het niets te maken heeft met wat ik werkelijk zei (over de draagwijdte van „potein“ en „prassein“, zie wat verleden week vet gedrukt werd in de aanhaling) en over het al of niet omkeerbare der gezegden bij de onderwerpen der twee handelingen van „potein“ en „prassein“.

De krampachtige en confessioneel zeer bedenkelijke poging van ds. Lyzenga, om het beeld van den heiden toch zijn betrekkelijke schoonheid te kunnen laten behouden, gaat intusschen zoo ver, dat hij er nog een tweede kwestie aan vastknoopt. Ik had erop gewezen, dat Paulus van den heiden niet zegt, dat hij „de wet“, doch alleen maar, dat hij „het werk der wet“ in zijn hart geschreven betoont. Het lijkt me nog al eenvoudig en noodzakelijk, de wet te onderscheiden van het wetswerk. Temeer ben ik daarvan in dit geval (Rom. 2:14, 15) overtuigd, als ik let op nieuwere exegeten. Prof. Greijdanus haalde ik reeds aan; hier volgt Prof. van Leeuwen (Korte Verkl.):

„Men leze hierin niet, dat dus, naar Paulus' mening, de bijzondere openbaring eigenlijk overbodig zou zijn, en Gods wet, aan Israël gegeven, ongeveer zou samenvallen met de natuurlijke zedewet, gelijk die hier en daar buiten het erf der bijzondere openbaring wordt gevonden.“

Want hier wordt geheel iets anders gezegd.

Hij schrijft n.l. niet, dat de heidenen de wet in hun harten geschreven hebben, maar het werk der wet. D.w.z. er zijn dingen (spatieëring van mij, K. S.), die de wet van Mozes gebiedt, en die ook onder heidenen voor goed worden gehouden, en andere, die zoowel in Mozes' wet verboden worden als onder heidenen voor verkeerd gelden.“

Tot zoover Van Leeuwen.

Daargelaten die uitlating over een „natuurlijke zedewet“, kan ik naar deze uitlating verwijzen met instemming. Zij is eveneens een poging, om voorzichtig te lezen. Vooral in dezen tijd schijnt, aan wie theologisch meeleeft, zulke voorzichtigheid geboden. Heeft nog niet pas Karl Barth in het laatst verschenen deel van zijn groote dogmatiek (332) uit den tekst Rom. 2:14, 15 durven afleiden, dat hier geen sprake was van „heidene“ maar van „heidenchristenen“, d.w.z. van christenen, die uit de heidenen waren bekeerd tot Christus? Zoo komen we al verder van huis. De gemeenschappe-

lijke fout van die gereformeerden in Nederland en in Amerika, die slordig lezende, constateeren, dat de wet in het hart der „heidene“ geschreven is, ligt, behalve dan in die slordigheid ook hierin, dat ze te veel halen uit dat „geschreven in het hart“ (dat moet volgens ds. Lyzenga de Heilige Geest gedaan hebben; van prof. Hepp en dr. Prins spraken we reeds). Barth gaat zoover, dat hij in dat geschreven-hebben-van-het-werk-der-wet-in-het-hart een vervulling maakt van de profetie van Jeremia 31:31, waar de Heere belooft, dat Hij in de dagen van het „nieuwe verbond“ (zie onze artikelen over dr. Thijs' verbondsbegrip) Zijn wet zal schrijven in het hart. Prof. Hepp en dr. Prins gaan een anderen kant uit, en denken aan het algemeene getuigenis van den Heiligen Geest. Beide opvattingen verwerp ik. Zoowel van de eene als van de andere constructie houdt men zich vrij, als men geen woord meer „leest“, dan er staat. In het hart geschreven wetswerk gelijk aan de der consciëntie ingegrifte wet zelf te verklaren, is trouwens even dwaas, als het prompt betalen van belasting identiek te verklaren met het leven uit de wet op de belastingen; hoevelen betalen prompt hun belastingpenningen en voorkomen zelfs (vanwege de zuinigheid of om hun goeden naam) de aanmaning van een kwartje, en mopperen op de belastingwetten? Of begrijpen er niets van?

Het is dan ook onverstaanbaar, dat een redactie als van „The Banner“ ds. Lyzenga laat redeneeren over teksten als Gal. 2:16, 3:5, 3:10, waar ook sprake is van „de werken der wet“, en waarbij dan door hem aangegeekend wordt, dat hier geen sprake is van een uiterlijke wetsbetrachting met gelijktijdigen afkeer van de wet. Hetgeen dan alweer een argument heet tegen K. S. en vóór „de synode“, die er geen van beide wat aan doen kunnen. Als derhalve ds. L. één keer gelezen heeft, dat ik een bepaald lijdend voorwerp in een bepaald gezegde omtrent een bepaald subject wil hebben verstaan in nauwen samenhang met dat gezegde, dan is het hem genoeg, om door te slaan, en te vertellen, dat ook elders dat lijdend voorwerp voorkomt, met een ander gezegde (zelfs met een ander subject, voeg ik er aan toe), en dat derhalve mijn redeneering niet deugt. Het is net zoo „logisch“ als te verklaren: de bewering, dat mijnheer A. zijn belasting ongaarne betaalt, is onhoudbaar, omdat mijnheer Z. over het nut van belasting betalen geschreven heeft. Ik begrijp niet, wat een redactie, die weet, dat ze inzake de gemeene gratie ijverig wordt nagelezen, bewegen kan, zulk geschrift op te nemen. Tenzij ze het hoofd niet meer koel kon houden.

Gelijke verwondering leeft bij me, als ik lees, wat ds. L. schreef over de uitdrukking „van nature“. Weer gaat het over Rom. 2:14, 15. Paulus zegt daar, dat de heidenen van nature (Greijdanus: „krachtens eigen aard of bestaan, door innerlijke gesteldheid“) afzonderlijke handelingen verrichten, die met de wet overeenkomen. De vraag is nu, wat dit hier beteekent. Maar wijl onze ruimte reeds meer dan gebruikt is, moeten we wel een week wachten.

K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

In hartelijken dank per girobiljet no. 100 ontvangen van een predikant in Zeeland een bedrag van f250, met aanteekening: „laatste blaadje aan u, met gift voor Z.-Am. stud. S.“

Giro 127278.

K. SCHILDER.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus (VIII.)

39. Wat gelooft gij van den Heiligen Geest?

Dat de Heilige Geest de derde Persoon is van de Godheid, die uitgaat van den Vader en den Zoon, met beiden mede-eeuwig en hetzelfde wezen deelachtig²⁾; dat Hij in mijn (hart) en de harten van alle uitverkorenen gezonden wordt om ons te heiligen; dat Hij het waar geloof en de bekeering tot God in ons werkt, bij ons blijft in eeuwigheid, en ons aldus deelgenooten maakt van Christus en al Zijn weldaden.

40. Wat gelooft gij van de Heilige Katholieke Kerk?

Dat de Zoon van God Zich van het begin der wereld vergaderd heeft, en ook tot aan het eind der wereld vergaderen zal, uit het gansche menschelijke geslacht een Gemeente³⁾ tot het eeuwige leven uitverkoren, door Zijn Woord en Geest in waar geloof verbonden; en dat ik van deze Gemeente een levend lidmaat ben en in alle eeuwigheid zal blijven.

41. Waarom noemt gij haar een gemeenschap der heiligen?

Omdat allen, die gelooven, deelgenooten zijn van Denzelfden Christus en dezelfde weldaden, die Christus Zijn Gemeente bewijst; en omdat ieder voor zich schuldig is zijn gaven tot heil van het geheele lichaam der Gemeente zeer gewillig te besteden (of aan te wenden).

42. Wat gelooft gij van de vergeving der zonden?

Dat God om de genoegdoening van Christus de gedachtenis van alle mijn zonden voor eeuwig heeft uitgedeld, en mij tot genade aanneemt, en mij de gehoorzaamheid van Christus toerekent, opdat ik nimmer in het gericht kome.

43. Wat gelooft gij van de wederopstanding des vleesches?

Dat ditzelfde lichaam, dat ik nu heb, ten jongsten dage door de macht van Christus tot mijn ziel zal wederkeeren, aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig moet worden, en met Hem en alle uitverkorenen in eeuwigheid leven zal.

44. Wat gelooft gij van het eeuwige leven?

Dat ik volmaakte en eeuwige gelukzaligheid en vreugde in God na dit leven genieten zal, daar ik toch het beginsel der ware kennis van God en van de vreugde des Heiligen Geestes nu al in mijn hart gevoel.

H.

G. B.

2) utriusque coaeterna et consubstantialis existens.

3) coetum.

Onder de
n omics“
schreven, d
Het aant
ding van Cl
leven bezig
Men hoort
cipiele vor
maal onge
van wal in
belangstell
worden. Vo
klaringen t
nig toe doe
ernstig bezi
literatuur
zou hebben
ratuur bela
digen tijd 2

We zijn n
spelle ontw
geweldige v
hebben voll
voor we sti
van te vor
uit het rece
wen; al ve
verkeerd. B
zijn niet ve
bekend. De
eerste Chri
voor deze d
waarde. En

Wie kent
schafstethi
andere beg
is (of was?
is nog alrij
In ieder ge
om de pro
werkt, cril
weinig ges
geerie naar
economie.

Die bege
oorzaak, d
en zich m
beginselen
houdt, met
we voor he
Stamp, aan
het lezen i
om eerst d
werk verde

Na een i
een uiteen
bleem, dat
volgens (he
economisch
derwijzing.
Christus te
de verhou
economisch
fundament
houding v
(VI), en te
beschouwin

In de in
Jones is, d
waarin oo
vonden hec
tinity and
Christelijke
handelt. D
nig onderw
gevaren, v
ten word
niet veel m
van dezen
komen me
schap, die
meent, dat

Aanstond
het boekje
is als een
genen, die
teleurstelle
enzetting
van beham
lezen we,
de schrijve
nu reeds
om daarov

1. De pro
heeft voor
mische str
hadden be